

BONES PRÀCTIQUES D'INNOVACIÓ DOCENT

1. Títol

L'avaluació dels aprenentatges en la Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida de la UPF. Una tasca col·lectiva

2. Universitat / Facultat

Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra

3. Equip de treball / Contacte

Equip de treball: Jordi Pérez, Mar Carrió, Meritxell Girvent i Elisabeth Moyano

Contacte: Jordi Pérez (jordi.perez@upf.edu)

4. Resum

L'avaluació dels aprenentatges ha estat un dels reptes més importants per a la facultat de Ciències de la Salut i de la Vida (FCSV) de la Universitat Pompeu Fabra, ja que és un tema capital en qualsevol projecte educatiu. Sabem que el tipus d'avaluació determina la forma d'aprenentatge dels estudiants, i per això, des de l'inici, la FCSV va disposar d'un sistema d'avaluació col·lectiu, dirigit per l'Oficina Educativa, que pretenia ser eficient, equitatiu i que fomentés l'aprenentatge dels alumnes.

En la memòria adjunta, es descriuen els objectius, el desenvolupament i els resultats de l'activitat, i s'intenta donar resposta a cinc preguntes clau sobre l'avaluació: què?, per què?, com?, quan? i qui?

5. Desenvolupament

a. Introducció

La FCSV va iniciar la seva activitat l'any 1998 amb la llicenciatura de biologia, amb un projecte educatiu innovador i col·lectiu. Tota la planificació, coordinació i avaluació dels estudis ha estat duta a terme per l'Oficina de Coordinació i Avaluació Acadèmica (OCAA), que està dirigida per un director i formada per diversos professors de diferents matèries. Ha disposat de certs

recursos competitiu que li han permès disposar d'alguns becaris per a facilitar les seves activitats. Actualment s'hi imparteixen els graus de biologia humana i de medicina.

El projecte educatiu ha estat reconegut pels responsables educatius i ha rebut la màxima distinció de la Generalitat a la qualitat docent en diverses ocasions (2002, 2005, 2009, 2011 i 2016) i un premi del Ministeri d'Educació del Govern espanyol a la innovació docent el 2006. L'última distinció Vicens Vives, precisament, va ser atorgada al projecte d'avaluació col·lectiva

b. Objectius

El projecte d'avaluació que descrivim pretén assegurar cinc grans objectius:

- a) Determinar el grau d'assoliment, per part dels estudiants, dels objectius educatius amb la finalitat de millorar la docència.
- b) Afavorir l'aprenentatge dels estudiants
- c) Garantir la competència professional dels graduats assumint el rol de controladors que ens atorga la societat.
- d) Assegurar l'equitat: com més aprenentatge, millor qualificació.
- e) Informar la institució sobre la marxa dels processos docents de les assignatures, amb la finalitat que pugui establir objectius de millora.

c. El projecte col·lectiu d'avaluació

L'avaluació dels aprenentatges dels estudiants ha estat un dels reptes més importants per a la facultat, ja que és un tema capital en qualsevol projecte educatiu (Gilbert, 2004; Wass i Archer, 2012). Per això, des de l'inici, va disposar d'un sistema d'avaluació col·lectiu, dirigit per l'Oficina Educativa, que pretenia ser eficient, equitatiu i que fomentés l'aprenentatge dels alumnes .

En aquesta memòria descrivim l'activitat amb la intenció de donar resposta a cinc preguntes clau: què?, per què?, com?, quan? i qui? (Harden i Laidlaw, 2012).

1. Què avaluem?

Al centre s'avaluen tant les competències específiques de les titulacions com les transversals.

Les competències específiques inclouen coneixements, habilitats i maneres de comportar-se, fet que implica actituds i valors. Tot és objecte d'avaluació i cada assignatura determina la contingència de la qualificació final.

2. Per què avaluem?

El projecte d'avaluació de la FCSV ha pretès assegurar les cinc metes que hem explicat en l'apartat d'objectius.

3. Com avaluem?

El fet de com avaluem és determinant per a poder garantir els objectius citats.

3.1. Tipus d'avaluació

A més de les avaluacions sumatives o acreditatives, el centre fa avaluacions formatives de manera generalitzada. En concret, a la meitat del trimestre es programa un dia per cada curs en què es practiquen avaluacions formatives de totes les assignatures. En referència a les avaluacions sumatives, hi ha les avaluacions continuades que duen a terme les assignatures mateixes i els exàmens finals, que es fan d'unificada i conjunta que descriurem més endavant.

3.2. Mètodes d'avaluació

A la facultat es fan servir mètodes d'avaluació molt variats. Per a avaluar els coneixements, sempre es fan servir proves d'elecció múltiple (PEM) i també, en la majoria dels casos, proves d'assaig amb formats diferents, des de preguntes de resposta molt curta fins a assaigs extensos sobre algun tema.

Per a avaluar les habilitats, també hi ha mètodes diversos, des d'exàmens a l'aula fins a sessions estandarditzades en estacions en les quals els estudiants han de fer alguna activitat pràctica en un temps limitat.

Tots aquests mètodes han estat programats a partir del model de la piràmide de Miller (1990) i ens permeten assegurar els nivells de «saber», «saber com es fan les coses» i «mostrar com es fan les coses» en l'avaluació de competències professionals de la biologia o de la medicina.

3.3. Sessions unificades en els exàmens finals

Després de les deu setmanes d'activitat docent presencial, la UPF en preveu dues per a fer els exàmens. En el nostre cas, en ser sessions conjuntes, els exàmens es fan generalment els tres últims dies del calendari, fet que permet que els estudiants tinguin diversos dies d'estudi personal.

Per a cada curs de cada titulació, el primer dia es fa una PEM amb un màxim de cent preguntes de cinc alternatives, amb una sola de correcta, de totes les assignatures del trimestre. El nombre de preguntes de cada assignatura és proporcional al volum de crèdits ECTS.

El segon dia, els alumnes fan les proves d'assaig de les assignatures en un temps estipulat amb descansos entre els exàmens de cada matèria.

Finalment les proves per a avaluar les habilitats pràctiques es duen a terme en la tercera sessió, on cada assignatura determina les seves característiques. No totes les assignatures fan aquesta tercera sessió, ja que en alguns casos les habilitats pràctiques són avaluades durant el procés docent.

3.4. Informació als estudiants (feed-back)

Per a assolir l'objectiu que l'avaluació serveixi per a millorar l'aprenentatge dels estudiants, és necessari que aquests tinguin una informació precisa sobre les regles del joc i, fonamentalment, que tinguin retroacció (*feed-back*) sobre els seus resultats. A la FCSV s'intenta proporcionar la màxima informació, tant *a priori* com *a posteriori*, de l'acció docent.

Abans de l'inici de l'activitat docent, els alumnes tenen una informació detallada sobre l'avaluació. En referència a la informació *a posteriori*, l'estudiant té un coneixement detallat dels seus resultats. En les PEM, contesten sobre un full de resposta que serà corregit mecànicament i conserven el formulari de l'examen.

En el cas de les proves d'assaig o de les pràctiques avaluades dins l'aula, els alumnes també disposen, al final de la sessió, de models amb les respostes esperades o amb els criteris d'avaluació. En aquest cas no tenen la nota exacta, però sí informació per a tenir-la d'una manera molt aproximada.

Per a assegurar el mínim temps possible entre les proves i la comunicació dels resultats, els exàmens han d'ésser corregits en una setmana.

Finalment, quan es publiquen les notes provisionals, els estudiants tenen informació detallada sobre el resultat de tots els tipus d'avaluacions que han dut a terme. Això permet que tinguin un gran control sobre els seus propis resultats.

3.5. Garanties dels estudiants i control sobre les seves qualificacions

Després de cada sessió col·lectiva de PEM, els alumnes tenen la possibilitat de fer reclamacions. Una vegada corregides i aplicades les qualificacions provisionals, els estudiants poden fer-ne revisions: les de les proves PEM, a l'Oficina Educativa, i les de les altres proves, davant els responsables de les assignatures.

3.6. Logística sobre l'organització dels exàmens finals en sessions conjuntes

Tota la logística sobre les avaluacions que es fan a la facultat és responsabilitat de l'Oficina Educativa, l'OCAA. Tant per a les avaluacions formatives fetes a mig trimestre com per les acreditatives finals, els alumnes i els professors reben instruccions específiques. Així, els estudiants són informats sobre els dies, hores, aules, dies per a fer les reclamacions o seqüència temporal per a la informació sobre les notes.

3.7. Comissions d'avaluació

En cada trimestre, després dels exàmens i un cop determinades les qualificacions provisionals, es reuneixen les comissions d'avaluació, una per cada curs. Aquestes estan formades pel degà de la facultat, el cap d'estudis, el responsable de la titulació i els responsables de les assignatures del trimestre.

Després de les reunions de les comissions d'avaluació i de les decisions preses, es publiquen les notes definitives dels estudiants.

4. Quan avaluem?

Les directrius educatives dins l'EEES indiquen la necessitat de no deixar per al final tot el pes de l'avaluació. Així, es recomana que durant els processos docents es realitzi avaluació continuada que tingui una contingència important en la nota final.

Al nostre centre, moltes assignatures fan l'avaluació durant el procés docent del trimestre seguint criteris diversos. També, com hem comentat, l'Oficina Educativa programa les avaluacions formatives a mig trimestre i els exàmens finals en sessions col·lectives.

5. Qui avalua?

Tot i la implicació del deganat de la facultat a través de l'OCAA en els processos d'avaluació, la responsabilitat màxima d'aquesta la tenen els professors de les matèries.

d. Resultats i valoració de la iniciativa docent

Després de divuit anys d'experiència en el sistema d'avaluació que acabem de descriure, la valoració és molt positiva. En primer lloc, els resultats acadèmics dels estudiants, tant en la llicenciatura de biologia extinta com en els graus actuals de biologia humana i de medicina, han estat molt bons. Això ha permès que aquest sistema d'avaluació no hagi estat mai qüestionat. Així, el projecte té també nombrosos aspectes positius:

- a) Fem servir mètodes diversos que assegurin la validesa dels resultats.
- b) Fem avaluacions formatives a la meitat dels processos docents, la qual cosa facilita l'aprenentatge i l'èxit dels resultats finals.
- c) Les sessions conjuntes de les avaluacions finals presenten unes grans avantatges, tant docents com d'optimització de recursos materials i humans.
- d) En examinar-se al mateix temps de totes les assignatures del trimestre, l'estudiant ha d'abordar el seu aprenentatge de manera global, no pas des d'espais estancs de cada assignatura. això també permet que disposi de més dies d'estudi personal.
- e) La informació sobre l'avaluació, tant *a priori* com *a posteriori*, fa disminuir el malestar psicològic habitual que produeixen els exàmens i afavoreix l'aprenentatge, atès que aquests són la font més important d'estrès acadèmic. També fomenta l'equitat, ja que evita que l'alta probabilitat d'errors en la correcció mecanitzada pugui perjudicar l'estudiant.
- f) El projecte d'avaluació del centre permet la col·laboració entre professors de diverses assignatures, ja que comparteixen les sessions de vigilància dels exàmens, les reunions per a decidir sobre les reclamacions prèvies a la correcció i les comissions d'avaluació, on es comenten els resultats generals de totes les assignatures i es presenten iniciatives de millora.

f. Línies futures

Tot i la valoració positiva que acabem de comentar, pensem que encara podem millorar en el tema de l'avaluació continuada, ja que és un requeriment del nou marc dins l'EEES i té efectes molt beneficiosos per a l'aprenentatge dels alumnes. Si bé a la facultat hi ha experiències molt positives d'avaluació continuada, no estan gaire generalitzades.

g. Conclusions

Pensem que el sistema d'avaluació que tenim a la FCSV de la UPF ens permet assolir les cinc grans metes que ha de tenir l'avaluació i que ja hem comentat:

- a) Assoliment d'objectius i millora de la docència.
- b) Millora de l'aprenentatge dels estudiants.
- c) Garantia de les competències mínimes dels graduats, assegurant-ne el control social.
- d) Manteniment de l'equitat.
- e) Informació a la institució.

Per concloure, volem remarcar que el sistema conjunt d'avaluació del nostre centre ha estat objecte d'interès per part d'institucions universitàries i és un element determinant per al sentit de pertinença a un projecte educatiu col·lectiu amb èxit i del qual, la immensa majoria de professors, se senten orgullosos.

En un treball anterior es pot trobar informació més detallada sobre el projecte que comentem (Pérez *et al.*, 2013).

6. Referències bibliogràfiques

- GUILBERT, J. J. (2004). *Guía pedagógica para el personal de salud*. Valladolid: Organización Mundial de la Salud; Universidad de Valladolid.
- HARDEN, R. M.; LAIDLAW, J. M. (2012). *Essential Skills for a Medical Teacher. An Introduction to Teaching and Learning in Medicine*. Edimburg: Elsevier.
- MILLER, G. E. (1990). «*The Assessment of Clinical Skills/Competence/Performance*». *Academic Medicine*, 65 (9): S63-S67.

PÉREZ, J.; GIRVENT, M.; MOYANO, E. (2013). «*La evaluación de los aprendizajes en la Facultad de Ciencias de la Salud y de la Vida de la Universidad Pompeu Fabra (UPF) de Barcelona. Una tarea colectiva*». *Revista de Educación en Ciencias de la Salud*, 10 (2): p. 127-132.

WASS, V.; ARCHER, J. (2012). «*Assessing Learners*». En Dornan, T.; Mann, K.; Scherpbier, A.; Spencer, J. (ed.). *Medical Education. Theory and Practice*. Edimburg: Churchill Livingstone - Elsevier, p 229-255.

7. Imatges de l'experiència (aprenent amb els exàmens)

